

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА
414-58/21
Београд

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

дел. бр. 19195 датум: 14. јул 2021. год.

НАЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗАМ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

МОНИТОРИНГ УСТАНОВА СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ ДОМСКОГ ТИПА

Извештај о посети Геронтолошком центру у Крушевцу

Београд, јул 2021. године

1. УВОД

1.1. МАНДАТ НПМ

Законом о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни или поступака¹ прописано је да Национални механизам за превенцију тортуре (НПМ) обавља посете установама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе, у циљу одвраћања државних органа и службених лица од било каквог облика мучења или било ког другог облика злостављања, као и ради усмеравања државних органа ка стварању смештајних и осталих животних услова у установама у којима се смештају лица лишена слободе у складу са важећим прописима и стандардима.

НПМ има право: на несметан, ненајављен и свакодобан приступ свим установама и свим просторијама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе; да насамом разговара са тим лицима и са службеним лицима, која су обавезна да сарађују тим поводом, као и са свим осталим лицима која могу имати информације значајне за поступање према лицима лишеним слободе; на приступ свој документацији која се односи на та лица; да надлежним органима даје препоруке у циљу побољшања начина поступања према лицима лишеним слободе и унапређења услова у којима се она задржавају или затварају. По обављеним посетама, НПМ сачињава извештаје које доставља посећеним установама. Након тога, НПМ одржава стални дијалог са посећеном установом, као и органом у чијем је саставу та установа, у циљу отклањања утврђених недостатака који могу довести до појаве тортуре, нељудског или понижавајућег поступања.

У члану 2а Закона одређено је да Заштитник грађана обавља послове НПМ и да у обављању тих послова сарађује са омбудсманима аутономних покрајина и удружењима чијим је статутом предвиђени циљ удруживања унапређење и заштита људских права и слобода, у складу са законом.

У институцији Заштитника грађана формирана је посебна организациона јединица Одељење националног механизма за превенцију тортуре, која обавља стручне послове НПМ.

Заштитник грађана и Покрајински омбудсман АП Војводине су потписали Меморандум о сарадњи у обављању послова НПМ,² којим је предвиђено је да ће Покрајински омбудсман активно учествовати у посетама мониторинг тима НПМ установама у којима су смештена лица лишена слободе, а које се налазе на територији АП Војводине.

На основу спроведеног јавног позива,³ Заштитник грађана је изабрао удружења са којима ће остваривати сарадњу у обављању послова НПМ, и то: Комитет правника за људска права, Виктимолошко друштво Србије, А11 – Иницијатива за економска и социјална права, Центар за интеграцију младих, Хелсиншки одбор за људска права у Србији и Одбор за људска права Ваљево.

---

¹ "Сл. лист СЦГ – Међународни уговори", бр. 16/05 и 2/06 и "Сл. гласник РС – Међународни уговори", бр. 7/11.

² Потписан 12. децембра 2011. год.

³ Објављен на интернет страници Заштитника грађана 4. јуна 2020. год.

1.2. ПОДАЦИ О ПОСЕТИ

1.2.1. ОПШТИ ПОДАЦИ

УСТАНОВА	Геронтолошки центар у Крушевцу (ГЦ Крушевац)
ВРЕМЕ	17. мај 2021. године
ПОСЕТУ ОБАВИО	Заштитник грађана, у обављању послова Националног механизма за превенцију тортуре
ВРСТА	Контролна
ЦИЉ	Праћење поступања по препорукама НПМ
НАЈАВА	Посета је најављена
ТИМ	др Наташа Тањевић, заменица заштитника грађана и руководиоца НПМ др Мира Петровић, специјалиста психијатрије

1.2.2. ТОК ПОСЕТЕ И САРАДЊА СА ТИМОМ НПМ

У уводном разговору са директорком ГЦ Крушевац представљени су чланови тима и циљ посете. Руководство и запослени остварили су пуну сарадњу са тимом НПМ, пружили потребне информације, учинили доступном сву затражену документацију и омогућили обилазак Установе, којом приликом је сачињена фото-документација.

Професионално поступање руководства и запослених током посете НПМ представља пример добре праксе у поступању, у складу са законом предвиђеном обавезом сарадње органа са НПМ.

2. УТВРЂЕНО СТАЊЕ И ПРЕПОРУКЕ

НПМ је посетио ГЦ Крушевац 8. и 9. фебруара 2018. године. О посети је сачињен Извештај са две препоруке за отклањање уочених недостатака и унапређење поступања.⁴

НПМ похваљује све мере и активности које је руководство Установе предузело у циљу поступања по упућеним препорукама.

Такође, НПМ похваљује напоре и активности које су предузете да се унапреде смештајни услови у Установи и остваривање права корисника. Наиме, у односу на стање из претходне посете, обезбеђено је, између осталог, 70 нових болничких кревета, сала за физикалну терапију, ултразвучни апарат за скрининг прегледе, кутак за остваривање верских права, ангажован је додатни број запослених у непосредном раду са корисницима. Поред наведеног, у односу на стање из претходне посете, када Служба за пружање услуга у заједници није располагала службеним возилима, већ је за обилазак корисника коришћен

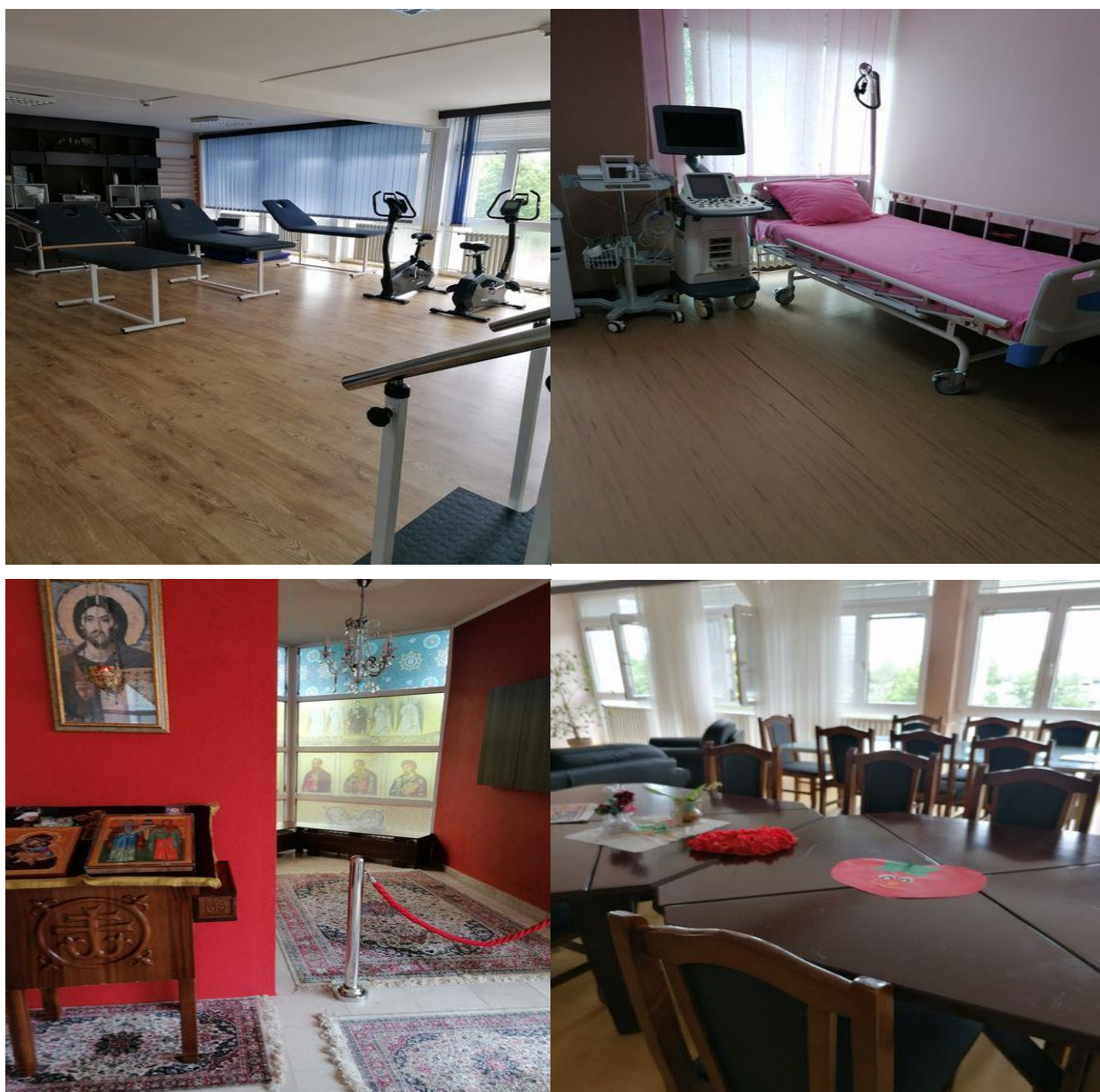
⁴ Извештај о посети ГЦ Крушевац дел.бр. 8724 датум: 19.03.2018.г..

јавни превоз, што је отежавало обилазак људи који живе у неким удаљенијим местима, у међувремену је обезбеђено службено возило. На тај начин је унапређено пружање услуга корисницима који се налазе у заједници (дневне услуге у заједници).

Такође, у периоду када су због епидемиолошке ситуације и спровођења превентивних мера у циљу спречавања ширења болести COVID 19 биле онемогућене посете корисницима, предузете су активности да се за кориснике обезбеде таблети како би могли да буду у контакту са ближњима, а окупациона терапија одвијала се у мањим групама.

На дан посете у Установи је било 171 корисника, у 3 павиљона. Од наведеног укупног броја корисника, њих 165 је примило вакцину и ревакцину.

Корисницима су поново омогућене посете у трајању од 45 минута, обезбеђена је и просторија за посете у посебном објекту званом Летњиковац, дозвољени су изласци ван Установе, а у тренутку посете за кориснике је био организован и излет.

1. ПРЕПОРУКА НПМ ИЗ 2018. ГОДИНЕ:

Центар ће омогућити праћење телевизијског програма и других адекватних садржаја свим корисницима који услед непокретности не могу да учествују у свакодневним садржајима који су у понуди.

ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУЦИ:

Током претходне посете, а приликом обиласка просторија, тим НПМ је уочио да у једној од соба, у којој је смештена непокретна корисница и корисница са Алцхајмеровом болешћу, не постоји телевизор, те да, иако је непокретна корисница сачуване свести, она највећи део дана проводи у кревету без конкретних садржаја. С тим у вези, НПМ је упутио наведену препоруку, а поступајући по истој, ГЦ Крушевац је обезбедио телевизоре и омогућио праћење телевизијског програма и других адекватних садржаја свим корисницима који услед непокретности не могу да учествују у свакодневним садржајима који су у понуди.

На дан посете, у Установи није било корисника оболелих од Алцхајмерове болести.

2. ПРЕПОРУКА НПМ ИЗ 2018. ГОДИНЕ:

Центар неће вршити везивање корисника по унапред датом налогу за везивање.

Центар ће меру физичког спутавања механичким ограничењем, тзв. фиксацију, вршити у потпуности у складу са прописима и установљеним стандардима поступања према особама са менталним сметњама, а нарочито:

1. мера механичког ограничења корисника примениће се изузетно, када је то једино средство да се корисник спречи да својим понашањем озбиљно угрози сопствени живот и безбедност или живот и безбедност других лица;
2. пре него што се примени мера механичког ограничења размотриће се и покушати примена мање рестриктивних мера;
3. мера механичког ограничења корисника спроводиће се уз примену медицинских мера које ће омогућити да период примене мере буде што је могуће краћи;
4. мера механичког ограничења корисника спроводиће се на безбедном месту и на начин којим се у најмањој мери угрожава живот и здравље корисника;
5. мера механичког ограничења корисника спроводиће се наменским средствима (каишеви и сл.) подобним да се спутавање оствари на начин којим се у најмањој мери угрожава живот и здравље корисника;
6. о примени мере механичког ограничења и дужини њеног трајања одлуку доноси психијатар, водећи рачуна да период примене мере буде што је могуће краћи, сходно важећим стандардима и правилима медицинске струке;
7. уколико у одсуству психијатраа други здравствени радник изврши механичко ограничавање корисника за које процени да је у датом моменту неопходно и неодложно, обавезан је да о томе одмах обавести најближег психијатра, који је дужан да без одлагања приступити кориснику и процени оправданост примењеног

механичког ограничавања, као и да ли је оно и даље потребно, те сходно томе донесе одговарајућу одлуку;

8. психијатар који је донео одлуку о примени мере механичког ограничења, дужан је, док траје примена те мере, као и у примереном периоду након обуставе примене мере, да периодично обилази корисника према коме је мера примењена и да са дужном пажњом прати његово здравствено стање;

9. када током извршења мере механичког ограничења психијатар утврди да корисник према коме је мера примењена више не представља опасност по себе или друго лице, корисник ће се без одлагања ослободити од примене мере;

10. непосредно пре истека рока на који је одређена примена мере механичког ограничења, психијатар преиспитује неопходност примене мере у наредном периоду и о томе доноси одлуку, с тим да ће наложити да се механички ограничени корисник одмах ослободи ако даља примена мере није неопходна;

11. током примене мере механичког ограничења медицинско особље ће пружити појачану пажњу и у што већој мери бити непосредно присутно уз корисника који је механички ограничен, како та мера не би уједно представљала и његово осамљивање (изолацију);

12. мера механичког ограничења неће се примењивати у просторији у којој су смештени корисници према којима није примењена мера механичког ограничења, нити ће другим корисницима бити омогућен приступ тој просторији;

13. психијатар који је донео одлуку о примени мере механичког ограничења дужан је да без одлагања обавести директора Болнице или друго лице које је на то овластио директор, који о томе одмах обавештава законског заступника корисника према коме је мера примењена, односно члана уже породице корисника према коме је мера примењена;

14. о примени мере механичког ограничења водиће се посебна књига, у којој се обавезно уносе сви битни подаци о примени мере, и то:

- разлози за примену мере механичког ограничења;
- опис мера примењених пре механичког ограничења;
- врста средстава коришћеног за механичко ограничење;
- податак о месту (просторији) у којој је примењена мера механичког ограничења;
- тачно време (дан/сат/минут) почетка мере механичког ограничења;
- име психијатра који је донео одлуку о примени мере механичког ограничења;
- име здравственог радника који је у одсуству психијатра, из разлога неопходности за хитним поступањем, извршио механичко ограничавање узнемиреног корисника пре доношења одлуке од стране психијатра; када је о механичком ограничавању обавештен психијатар; мишљење психијатра о оправданости извршеног механичког ограничавања;
- опис медицинских мера примењених током механичког ограничења;
- опис свих евентуалних повреда корисника према коме је примењена мера механичког ограничења (насталих пре и током примене мере), као и евентуалних повреда других корисника или здравствених радника (насталих у догађају који је претходило механичком ограничавању);

- подаци о периодичним обилазцима корисника према коме је примењена мера механичког ограничења и праћењу његовог здравственог стања од стране психијатра (број обилазака, тачно време и трајање обилазака, спроведене радње);
- податак о времену обавештења директора Болнице или другог лица које на то овласти директор о примењеној мери механичког ограничења, као и податак да ли је и када обавештен законски заступник, односно члан уже породице корисника према коме је мера примењена;
- наводи и коментари корисника током и непосредно након што је према њему примењена мера механичког ограничења;
- тачно време (дан/сат/минут) окончања мере механичког ограничења.

Центар ће обезбедити обуку здравствених радника о условима и поступку примене мере физичког спутавања узнемираних корисника, као и тренинге у примени напредних техника ненасилног физичког спутавања, а сходно посебном плану обучавања здравствених радника о начину и поступку примене мере физичког спутавања.

ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУЦИ:

Према службеним наводима, у Установи се више не примењује мера физичког спутавања механичким ограничењем, што је констатовано и увидом у документацију. У случајевима када се корисник узнемири, а лекар је присутан у Установи, лекар настоји да смири корисника кроз разговор и уз адекватну терапију коју по потреби предлаже лекар специјалиста неуропсихијатрије. Уколико пак лекар није присутан у Установи (нпр. ноћу или у вечерњим часовима) у тренутку када се корисник узнемири тако да представља опасност за сопствену безбедност, живот и здравље или безбедност, живот и здравље других корисника и запослених увек се позива Служба хитне медицинске помоћи која по потреби или пропише неопходну терапију или корисника вози у Општу болницу у Крушевцу.

Наведено је у складу са важећим прописима и стандардима поступања према корисницима у установама социјалне заштите, те НПМ похваљује описану праксу ГЦ Крушевац.